III

(Förberedande akter)

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉNS 560:E PLENARSESSION (JDE) – INTERACTIO, 27.4.2021–28.4.2021

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om dataförvaltning (dataförvaltningsakten)

[COM(2020) 767 final]

(2021/C 286/08)

Föredragande: **Giuseppe GUERINI**

Medföredragande: **Marinel Dănuț MUREŞAN**

Remiss	Europeiska unionens råd, 11.12.2020
	Europaparlamentet, 14.12.2020
Rättslig grund	Artikel 114 i fördraget om den Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Inre marknaden, produktion och konsumtion
Antagande av sektionen	31.3.2021
Antagande vid plenarsessionen	27.4.2021
Plenarsession nr	560
Resultat av omröstningen	
(för/emot/nedlagda röster)	234/3/13

1. **Slutsatser och rekommendationer**

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) välkomnar förslaget till förordning om dataförvaltning, som kompletterar direktiv (EU) 2019/1024 [1] (direktivet om öppna data) och är inriktat på data som innehas av offentliga myndigheter och som omfattas av andras rättigheter.

1.2 EESK anser att detta initiativ är lämpligt och nödvändigt med tanke på att behandlingen, lagringen och delningen av digitala data får allt större betydelse, inte bara ekonomiskt utan även socialt och medborgerligt, där enskilda personer, förvaltningar och företag omfattas av ett komplext och sammanlänkat regelverk.

1.3 EESK anser att det är nödvändigt att anta en harmoniserad ram med regler som kan skapa förtroende hos medborgare, konsumenter, små och medelstora företag och i synnerhet mikroföretag för att deras data skyddas ordentligt, i syfte att främja utvecklingsmöjligheter för ekonomiska aktörer samt forsknings- och utvecklingsorgan.

[1] EUT L 172, 26.6.2019, s. 56.

1.4 EESK stöder kommissionens mål att tillämpa denna förordning på förvaltningar, offentliga myndigheter och offentligrättsliga organ enligt en strategi som omfattar alla aktörer inom den offentliga sektorn oavsett deras organisationsform.

1.5 När hantering och behandling av data som rör arbetslivet genomförs med hjälp av verktyg baserade på artificiell intelligens anser EESK att det är viktigt att se till att det på förhand genomförs lämpliga former av samråd och förhandlingar med arbetsmarknadens parter om frågor med koppling till detta område. Det organiserade civila samhället måste också involveras när sådana verktyg påverkar medborgarnas rättigheter.

1.6 EESK stöder förslaget om att utse nationella myndigheter som ska säkerställa lämplig tillsyn över de nya reglerna.

1.7 EESK håller med om att det är lämpligt att inrätta kontaktpunkter i varje medlemsstat. I detta avseende rekommenderar vi att kontaktpunkterna ska vara tillgängliga för alla berörda parter för att säkerställa att de fungerar effektivt och främja ett gott samarbete med det civila samhällets organisationer och arbetsmarknadens parter.

1.8 EESK välkomnar förslaget om att fastställa regler för organisationer som hanterar data för ”altruistiska ändamål” och stöder kravet på att dessa organisationer juridiskt sett ska vara icke-vinstdrivande enheter och eftersträva ändamål av allmänt intresse, självständigt och oberoende i förhållande till andra organisationer som hanterar data i vinstdrivande syfte.

1.9 EESK anser att möjligheten enligt förordningen att erkänna nyttan av en modell med kooperativ för hantering och utbyte av data är särskilt intressant som ett sätt att stödja medborgare samt mikroföretag, små och medelstora företag, egenföretagare och fria yrkesutövare.

1.10 Den kooperativa modellen skulle också kunna vara ett mycket användbart verktyg för neutral och delad datahantering. I detta avseende uppmanar EESK kommissionen och medlemsstaterna att stödja medborgarna och de små och medelstora företagen och deras organisationer när det gäller att ta initiativ för att utveckla ömsesidiga organisationer för hantering och utbyte av data.

1.11 EESK anser att skyddet av personuppgifter, tillsammans med skyddet av den digitala identiteten och av privatlivet, utgör grundläggande aspekter av dataförvaltningen som är direkt kopplade till frågan om respekt för människans värdighet och de grundläggande rättigheterna. Därför anser kommittén att det är nödvändigt att erkänna äganderätten till personuppgifter för att ge EU-medborgarna möjlighet att kontrollera hur deras uppgifter används.

2. **Kommissionens förslag**

2.1 Syftet med det kommissionsförslag som är föremål för detta yttrande är att

i) göra data från den offentliga sektorn tillgängliga för vidareutnyttjande i situationer där sådana data omfattas av andras rättigheter,

ii) möjliggöra delning av data mellan företag,

iii) göra det möjligt att använda personuppgifter i enlighet med den allmänna dataskyddsförordningen,

iv) möjliggöra användning av data av altruistiska skäl.

2.2 Förslaget kompletterar direktiv (EU) 2019/1024 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn (direktivet om öppna data), och är inriktat på data som innehas av offentliga myndigheter och som omfattas av andras rättigheter.

2.3 Förslaget grundar sig på artikel 114 i EUF-fördraget och syftar till att tillnärma de lagar och administrativa åtgärder som medlemsstaterna har fastställt i syfte att garantera dataflödet i EU inom ett harmoniserat regelverk som kan trygga en lämplig konsolidering av den inre marknaden när det gäller flödet av data som innehas av offentliga myndigheter.

2.4 I kapitel I i förordningen fastslås dess tillämpningsområde och fastställs

i) villkoren för vidareutnyttjande inom EU av vissa kategorier av data som innehas av offentliga myndigheter,

ii) en ram för anmälan av och tillsyn över tillhandahållandet av datadelningstjänster,

iii) en ram för frivillig registrering av enheter som samlar in och behandlar data som tillhandahålls för altruistiska ändamål.

2.5 Genom kapitel II skapas en mekanism för vidareutnyttjande av vissa kategorier av data från den offentliga sektorn, vars användning förutsätter att andras rättigheter respekteras. Andras rättigheter kan i synnerhet behöva skyddas med hänsyn till skyddet av personuppgifter eller för att skydda immateriella rättigheter och affärshemligheter.

2.6 Medlemsstaterna måste inrätta en enda kontaktpunkt som hjälper forskare och innovativa företag att identifiera lämpliga data, och de måste inrätta strukturer för att stödja offentliga myndigheter med lämpliga tekniska medel och upplysning om regelverket på området.

2.7 Kapitel III syftar till att öka förtroendet för att dela personuppgifter och icke-personuppgifter och minska transaktionskostnaderna i samband med delning av data mellan företag samt mellan företag och konsumenter genom att skapa ett anmälningssystem för enheter som avser att vara verksamma inom datadelning och en uppsättning regler för deras verksamhet. Leverantörer måste vara neutrala när det gäller de data som utbyts och får inte använda sådana data för andra ändamål.

2.8 Kapitel IV syftar till att underlätta altruistisk delning av data som frivilligt görs tillgängliga av enskilda personer eller företag för det allmänna bästa. I synnerhet fastställs en möjlighet för organisationer som ägnar sig åt dataaltruism att registrera sig som ”dataaltruismorganisation som är erkänd i EU” för att öka förtroendet för deras verksamhet.

2.9 Man kommer också att ta fram ett gemensamt europeiskt formulär för samtycke till dataaltruism i syfte att sänka kostnaderna för att inhämta samtycke och underlätta dataportabilitet.

2.10 I kapitel V fastställs kraven för hur de behöriga myndigheter ska fungera som ska övervaka och genomföra anmälningsramen för leverantörer av datadelningstjänster och enheter som ägnar sig åt dataaltruism. Det rymmer också bestämmelser för att faktiskt skydda enskilda personers rättigheter och, i synnerhet, om rätten till administrativa klagomål mot och/eller till rättslig prövning av de utsedda sektorsmyndigheternas beslut.

2.11 Genom kapitel VI inrättas ”Europeiska datainnovationsstyrelsen”, som kommer att underlätta framväxten av bästa praxis hos medlemsstaternas myndigheter, särskilt när det gäller behandling av begäranden om vidareutnyttjande av data och säkerställande av en enhetlig praxis i fråga om anmälningsramen för leverantörer av datadelningstjänster och för dataaltruism.

2.12 Genom kapitel VII ges kommissionen rätt att anta genomförandeakter om det europeiska formuläret för samtycke till dataaltruism, och kapitel VIII innehåller övergångsbestämmelser för hur det allmänna tillståndssystemet för leverantörer av datadelning ska fungera samt slutbestämmelser.

3. **Allmänna kommentarer**

3.1 Kommissionens förslag är lämpligt och nödvändigt med tanke på att behandlingen, lagringen och delningen av digitala data får allt större betydelse, inte bara ekonomiskt utan även socialt och medborgerligt, där enskilda personer, förvaltningar och företag omfattas av ett komplext och sammanlänkat regelverk.

3.2 En avancerad användning av digitala data kan göra det möjligt att utveckla nya produkter och göra traditionella produktionsprocesser mer effektiva, stimulera forskning, bekämpa den globala uppvärmningen och förbättra användningen av energi- och vattenresurser, samtidigt som människors hälsa skyddas allt bättre.

3.3 För att data ska kunna användas på ett effektivt och bra sätt måste det gå att dela och utbyta stora mängder data, med utnyttjande av datorkraften hos maskiner som använder sig av artificiell intelligens för att bearbeta och dra nytta av data i syfte att uppnå allt mer ambitiösa mål av allmänt intresse. Ett exempel på detta är utbyte av data för tidig diagnostisering av sjukdomar med hjälp av bilddiagnostik.

3.4 Komplexiteten hos och mängden av de data som genereras, extraheras och överförs varje sekund har gett upphov till företag, organisationer och organ som är specialiserade på att hantera eller förmedla data i utbytessyfte, antingen för kommersiella ändamål eller i allmänintresset för det allmänna bästa (främst för vetenskaplig forskning).

3.5 I det nuvarande ekonomiska och tekniska sammanhanget är data en mycket värdefull och användbar resurs som ger upphov till viktiga etiska, ekonomiska och politiska frågor och som har en mycket betydande inverkan på konkurrenskraften och konkurrensen, inte bara mellan företag utan även mellan medlemsstaterna. Det är därför lämpligt att kommissionen ingriper för att fastställa ett proportionerligt och tydligt regelverk för offentlig förvaltning av data i syfte att skydda inte bara deras ekonomiska utan även deras strategiska värde i de olika sammanhang där förmågan att inneha och behandla digitala data är viktig.

3.6 När det gäller känsliga data, särskilt hälsodata, anser EESK att det är lämpligt att utarbeta och sprida god operativ praxis, såsom den som har antagits av Microsoft, som har valt att varna sina kunder när vissa offentliga myndigheter har uppmanat företaget att lämna ut sina kunders personuppgifter

3.7 EESK erkänner och välkomnar att det främsta syftet med kommissionens förslag är att fastställa villkor som gör att medborgare, konsumenter, egenföretagare och yrkesutövare samt företag (i synnerhet små företag och mikroföretag) kan dela sina data i vetskap om att de kommer att förvaltas av reglerade och ordentligt övervakade organisationer. Detta kommer att främja förtroendet och inrättandet av ett regelverk som fullt ut överensstämmer med Europeiska unionens värden och principer.

3.8 EESK påpekar, som i sina tidigare yttranden, att det behövs ett europeiskt regelverk som säkerställer transparens och spårbarhet för algoritmer, mänsklig kontroll av AI-verktyg och respekt för de grundläggande rättigheterna när man behandlar frågan om dataförvaltning och AI-verktyg.

3.9 Det bör också betonas att när dessa AI-verktyg införs på arbetsplatsen måste kommissionen fastställa regler för att stärka den sociala dialogen och förhandlingarna genom föregående samråd med arbetstagarrepresentanter och uppmuntra inrättandet av nationella kommittéer/observatorier om användningen av AI-verktyg, med deltagande av alla berörda parter: konsumenter, små och medelstora företag, branschorganisationer, arbetstagarrepresentanter samt företrädare för det organiserade civila samhället.

3.10 Det är också viktigt att förordningen främjar ett förfarande för att godkänna de allmänna villkoren för användning av datahanteringstjänster, så att klausuler i avtal om överlåtelse av eller tillgång till data som bryter mot EU:s skyddsnormer kan ogiltigförklaras på rättslig väg. I detta syfte rekommenderar EESK att man harmoniserar och stärker principen om samtycke genom att förenkla förfarandet för att acceptera eller vägra att tillåta kakor.

4. **Särskilda kommentarer**

4.1 EESK anser att kommissionens förslag är i linje med de proportionalitets- och subsidiaritetsprinciper som fastställs i fördragen, eftersom det utvecklar och föreslår regler som inte går för långt när det gäller att offra privata intressen i förhållande till målet om delning och god användning av data.

4.2 Därför är en förordning som ska garantera enhetliga regler som är samtidigt tillämpliga på hela den inre marknaden det lämpligaste instrumentet, eftersom separata nationella regelverk skulle vara ineffektiva och leda till alltför höga efterlevnadskostnader för de europeiska företagen, särskilt små och medelstora företag, samt hindra ett lämpligt dataflöde.

4.3 Det regleringsinstrument som valts är därför det bäst lämpade för att främja utvecklingen av en europeisk marknad med ett bra dataflöde tack vare ett harmoniserat regelverk som kan ge medborgare, konsumenter och små och medelstora företag förtroende för att deras data skyddas ordentligt och ge ekonomiska aktörer samt forsknings- och utvecklingsorgan möjlighet att utvecklas och växa.

4.4 EESK stöder kommissionens mål att tillämpa denna förordning på förvaltningar, offentliga myndigheter och offentligrättsliga organ, såsom redan är fallet för offentlig upphandling, i syfte att på grundval av en faktabaserad strategi säkerställa att reglerna är tillräckligt ändamålsenliga och tillämpliga på alla aktörer inom den offentliga sektorn oavsett deras organisationsform.

4.5 I detta syfte är det också proportionerligt och förenligt med de nya reglernas allmänna utformning att offentliga företag undantas från reglerna, eftersom deras organisationsmodell i allt högre grad bygger på företags- och marknadsbaserade modeller.

4.6 EESK stöder bestämmelserna i artikel 6, enligt vilka ”[o]ffentliga myndigheter som tillåter vidareutnyttjande av de kategorier av data som avses i artikel 3.1 får ta ut en avgift för att tillåta vidareutnyttjandet av sådana data” och ”[a]vgifterna ska vara icke-diskriminerande, proportionella och objektivt motiverade och får inte begränsa konkurrensen”. I detta avseende bör det påpekas att företag, små och medelstora företag, mikroorganisationer och små organisationer samt organisationer inom den sociala ekonomin förser myndigheterna med stora mängder data. Dessa data har en kostnad som kan vara betydande och vars konsekvenser, särskilt för små och medelstora företag, bör beaktas när avgifterna fastställs.

4.7 Kommittén välkomnar också att metoden för att beräkna avgifterna ska offentliggöras i förväg och måste baseras på kostnaderna för att hantera och dela data, snarare än på något annat system för att fastställa kostnaderna, såsom en datalicens.

4.8 Kommittén fäster uppmärksamheten på att datautbytena måste vara förenliga med bestämmelserna i artikel 101 i EUF-fördraget om konkurrensbegränsande samverkan. Det kommer i synnerhet att vara viktigt att se till att kommissionens riktlinjer om horisontella samarbetsavtal i form av informationsutbyte följs i syfte att förhindra att enheter som utbyter information kan inskränka transparensen på marknaden, vilket skulle öppna dörren för samverkan mellan direkta konkurrenter, med minskad konkurrens till nackdel för konsumenter, små företag och mikroföretag, och därmed snedvrida den rättvisa konkurrensen på marknaderna.

4.9 EESK stöder starkt utnämningen av nationella myndigheter (artiklarna 12 och 20) som ska säkerställa lämplig tillsyn över effektiviteten hos de nya regler som kommissionen har fastställt, och ställer sig bakom de krav som dessa myndigheter ska uppfylla i enlighet med artikel 23.

4.10 För att förhindra en olämplig användning av databaser på nationell eller europeisk nivå bör tillsynen över dataanvändningen utföras av de olika berörda nationella myndigheterna, i samarbete med varandra och med kommissionen.

4.11 När det gäller altruistiska dataorganisationer och de allmänna villkoren för att erkänna dessa välkomnar kommittén att det i förslaget till förordning fastställs att dessa organisationer juridiskt sett ska vara icke-vinstdrivande enheter som eftersträvar ändamål av allmänt intresse, och framför allt att vara självständiga och oberoende, särskilt i förhållande till andra organisationer som hanterar data i kommersiellt eller vinstdrivande syfte.

4.12 Dessa kännetecken, tillsammans med inrättandet av ett offentligt register över sådana enheter, tillgodoser på lämpligt sätt det behov av transparens och skydd av medborgarnas och företagens rättigheter och intressen som kännetecknar det altruistiska utbytet av data. Detta stärker förtroendet hos alla berörda parter.

4.13 Kommittén är övertygad om att det är lämpligt att inrätta en kontaktpunkt i varje medlemsstat i enlighet med artikel 8 i förslaget. Denna kontaktpunkt måste vara mycket tillgänglig för alla berörda parter för att säkerställa att den fungerar effektivt och främja ett gott samarbete med det civila samhällets organisationer och arbetsmarknadens parter.

4.14 EESK välkomnar också varmt att man i kapitel III i förordningen hänvisar till möjligheten att inrätta kooperativ för hantering och utbyte av data som ett sätt att stödja medborgare (arbetstagare, konsumenter, företagare) samt småföretag och egenföretagare, som inte kan få tillgång till eller behandla stora mängder data på egen hand. I detta sammanhang uppmanar EESK kommissionen och medlemsstaterna att stödja organisationerna för små och medelstora företag i syfte att ta gemensamma initiativ för att utveckla ömsesidiga organisationer av detta slag för hanteringen och utbytet av data.

4.15 Kooperativ och andra strukturer som bygger på samarbete verkar vara särskilt väl lämpade för att hantera förmedling, utbyte eller delning av data mellan medborgare (arbetstagare, konsumenter, företagare) och företag. Inte minst kooperativ möjliggör, i samband med datahantering, överensstämmelse mellan intressena hos de registrerade och den kooperativa datainnehavaren, som i detta fall ägs av de registrerade själva, och sådana strukturer skulle därför kunna trygga en inkluderande förvaltning som delas mellan medborgare, företag och företagare, som kan såväl tillhandahålla som använda och dra nytta av data. Denna mekanism skulle kunna stödja det klimat av förtroende och öppenhet som är en förutsättning för god dataförvaltning på den europeiska digitala inre marknaden.

4.16 I detta avseende anser EESK att det krävs ett effektivt samarbete med det civila samhällets organisationer, arbetsmarknadens parter och branschorganisationerna.

4.17 När det gäller skyddet av personuppgifter påpekar kommittén att i EU-rätten betraktas skyddet av privatlivet och respekten för människans värdighet som en oumbärlig del av individens grundläggande och okränkbara rättigheter. Ibland hotas dock det korrekta skyddet av dessa rättigheter av missbruk av data som samlats in fritt, eftersom samtycket inte alltid inhämtas genom förenklade förfaranden. Det finns också allvarligare fall där data samlas in på ett otillbörligt sätt genom verklig identitetsstöld. I vissa medlemsstater har domstolarna upprepade gånger bestraffat datastöld. Att erkänna stöld innebär att äganderätten till data erkänns.

4.18 EESK rekommenderar därför att man erkänner den europeiska äganderätten till digitala data, så att medborgarna (arbetstagare, konsumenter, företagare) kan kontrollera, hantera eller förbjuda användningen av sina data. Detta skulle ge möjlighet till kollektiva åtgärder med tydlig rättslig legitimitet i syfte att förhindra eller kontrollera tillgången till människors data samt underlätta hanteringen av dessa data för att skapa en europeisk digital marknad.

Bryssel den 27 april 2021.

Christa SCHWENG
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs ordförande

BILAGA

Följande text i sektionens yttrande ströks till förmån för ett ändringsförslag som antogs av plenarförsamlingen, men mer än en fjärdedel av dem som röstade ansåg att texten borde behållas:

1.6 EESK stöder förslaget om att utse nationella myndigheter som ska säkerställa lämplig tillsyn över de nya reglerna. I detta avseende påpekar kommittén att de myndigheter med ansvar för skyddet av personuppgifter som redan är verksamma i medlemsstaterna skulle kunna ansvara för att genomföra reglerna i kommissionens förslag, så att man utnyttjar deras erfarenheter utan att några nya myndigheter inrättas.

4.9 EESK stöder starkt utnämningen av nationella myndigheter (artiklarna 12 och 20) som ska säkerställa lämplig tillsyn över effektiviteten hos de nya regler som kommissionen har fastställt, och ställer sig bakom de krav som dessa myndigheter ska uppfylla i enlighet med artikel 23. I detta sammanhang, och utan att det påverkar medlemsstaternas organisatoriska frihet, påpekar EESK att de befintliga myndigheter som ansvarar för att skydda personuppgifter har betydande teknisk och regleringsmässig sakkunskap på detta område. De skulle därför kunna genomföra reglerna i kommissionens förslag, utan att några nya myndigheter inrättas.

Resultat av omröstningen:

Röster för (att stryka punkten):	124
Röster emot:	94
Nedlagda röster:	27